

STAVANGER KOMMUNE

Handlings- og økonomiplan 2016-2019

Rådmannens forslag 1 Innledning

Tilpasninger for framtidens velferdstjenester

Den økonomiske framtiden er fortsatt usikker og regionen står overfor store omstillinger. Bystyret har vedtatt betydelige omstillingstiltak for å redusere kommunens utgifter i 2015. Et stort arbeid er satt i gang i organisasjonen. Tilpasningene som er gjennomført i 2015 vil videreføres og forsterkes i 2016 og planperioden ut. Det er avgjørende for videre økonomisk bærekraft at kommunen tilpasser sine aktiviteter til de økonomiske rammebetingelsene. Kommunen skal gi gode velferdstjenester – også i framtiden.

Fortsatt lav økonomisk vekst

Ringvirkningene av lav oljepris og nedbemanning i oljesektoren er fortsatt tydelig og vil med stor sannsynlighet vedvare i perioden. Arbeidsledigheten er 2,9 % i landet og 4,0 % i Stavanger, det høyeste på mange år. Et innovativt og internasjonalt næringsliv viser stor endringsvilje. Det er god samhandling mellom næringsaktører, myndigheter og forskningsmiljøer. Kommunen vil sammen med aktørene i regionen bidra aktivt i arbeidet med å tilrettelegge for nye arbeidsplasser.

Handlings- og økonomiplan 2016–2019 inneholder forslag til tiltak for å nå de langsiktige målene i kommuneplanen. I planperioden er det prioritert tiltak innen følgende områder:

- God tilrettelegging for demografisk endring
- Livskvalitet, velferd og folkehelse
- En klimarobust by
- Verdibevaring
- En handlekraftig organisasjon

Endringer i befolkningen

Befolkningen forventes å øke, blir eldre og mer flerkulturelt sammensatt de kommende årene. Imidlertid erfarer Stavanger en noe lavere befolkningsvekst enn foregående år, og usikkerheten knyttet til sysselsettings- og befolkningsutviklingen er stor. Kommunens mål om at det legges til rette for bygging av minst 1250 boliger i året ligger fast.

I handlings- og økonomiplanen har rådmannen på bakgrunn av analyser og vurderinger av den faktiske situasjonen lagt en dempet befolkningsvekst til grunn for prioriteringene de nærmeste årene. Det foreslås en dimensjonerende vekst på 0,8 – 1,0 prosent for perioden 2016-2019. Antallet innbyggere fra 80 år og oppover reduseres i perioden 2016-2019, men etter 2020 vil denne aldersgruppen øke betydelig.

Fortsatt høyt investeringsnivå

Samlet utgjør investeringene kr 4,1 mrd. i planperioden. Oppstart og ferdigstillelse av vedtatte prosjekter preger de første årene av planen. Satsingen omfatter utbygging og rehabilitering av skoler, sykehjem, bofelleskap og idrettsanlegg. Driftskonsekvensene av nye investeringer utgjør totalt kr 47 mill. i 2016 og stiger til kr 250 mill. i 2019.

Med utgangspunkt i den stramme økonomiske situasjonen har det vært svært viktig å tilpasse investeringene strengt til de behovene som utløses av befolkningsutviklingen. Dette har medført at en del investeringer i gjeldende handlings- og økonomiplan 2015-2018 er foreslått forskjøvet, der befolkningsutviklingen har vist at veksten blir lavere enn tidligere anslått.

Rehabiliteringsbehovet for formålsbygg er stort. I stats- og nasjonalbudsjettet for 2016 har regjeringen

foreslått å bevilge kr 500 mill. som et engangstilskudd til vedlikehold og rehabilitering av skoler og omsorgsbygg i kommunene. Stavangers andel utgjør kr 12,7 mill. av dette tilskuddet. Deler av engangstilskuddet, ca. kr 7,4 mill., foreslås benyttet til å forsere noen av rehabiliteringsprosjektene. Den resterende delen av engangstilskuddet foreslås benyttet til løpende vedlikehold i driften i 2016.

Veksten i de eldste aldersgruppene vil øke etter 2020 og spesielt fra 2022 forventes det en markant stigning. Investeringer knyttet til denne aldersgruppen vil utfordre det økonomiske handlingsrommet. Rådmannen er opptatt av å legge til rette for et langsiktig og bærekraftig investeringsnivå for å være rustet til framtidige investeringer og driftsutfordringer knyttet til en aldrende befolkning.

Bærekraftig tilpasning i velferdstjenestene

Stavanger kommune leverer gode tjenester til sine innbyggere. Utgiftsveksten de senere årene har vært høyere enn inntektsveksten. Dette er ikke bærekraftig. Reduserte inntekter medfører behov for en tydeligere prioritering, og forventningene om økte tjenestestandarder må derfor dempes. Innsatsen må konsentreres om en framtidsrettet utførelse av kjernetjenestene. Disse må omstilles i samsvar med endrede behov og fagkunnskap om hvordan tjenestebehovene kan dekkes på mest mulig måte. Det er viktig at vi deltar i kunnskapsutviklingen.

Rådmannens budsjettforslag for planperioden 2016-2019 handler i stor grad om videreføring av vedtatte og igangsatte omstillingstiltak fra 2015. Disse omstillingstiltakene er omfattende og organisasjonen trenger tid for å tilpasse driftsnivået til de foreslåtte budsjetttrammene. Bystyret vedtok omstillingstiltak på om lag kr 170 mill. i 2015. Denne rammereduksjonen videreføres i planperioden med en ytterligere økonomisk effekt på kr 40,2 mill. fra 2016. Nye omstillingstiltak ble vedtatt i forbindelse med tertialrapportering pr 30.04.2015 og flere av disse er videreført inn i 2016 og utgjør kr 34 mill. Rådmannen har i tillegg foreslått nye innsparingstiltak fra 2016 på kr 45,8 mill. Samlet for årene 2015 og 2016 utgjør omstillingstiltakene om lag kr 290 mill.

Rådmannen foreslår samlet nye omstillingstiltak på tjenesteområdene med kr 120 mill. fra 2016 med ytterligere opptrapping til kr 229 mill. i 2019.

Ved flere anledninger har rådmannen presentert sammenlignbare data for de ti største kommunene i Norge. Disse dataene viser at Stavangers tjenestetilbud gjennomgående har en høyere ressursbruk enn de fleste andre kommunene og er et uttrykk for et godt tjenestetilbud. Det legges til grunn at det vil være mulig å tilby gode tjenester innenfor reduserte driftsrammer.

Det ligger en mulig inntektskilde i å øke eiendomsskatten. Rådmannen finner ikke grunn til nå å foreslå ytterligere tiltak enn kontormessig justering av takstene fra 2016 og 2017. Det er lagt inn ny alminnelig taksering med virkning fra 2019. Det er viktig at arbeidet med kostnadsreducerende tiltak, forbedringer og forenklinger videreføres. Behovet for tiltak og tjenester innen eldreomsorgen vil øke markant og i takt med økningen i antall eldre i årene etter 2020. Det er viktig at inntektskildene ikke uttømmes slik at kommunen har en beredskap for framtiden.

Samlet netto driftsresultat på 2,5 prosent for perioden

Forslaget innebærer et netto driftsresultat i 2016 på 1,8 prosent, stigende til 3,3 prosent i 2019. Samlet for fireårsperioden 2016-2019 er netto driftsresultat på 2,5 prosent. Et bærekraftig langsiktig mål tilsier at netto driftsresultat bør være minst 3,0 prosent. For å sikre en god tilpasning i tjenestene er det rådmannens anbefaling at styrket netto driftsresultat sees i et lengre tidsperspektiv.

Andelen egenfinansiering av investering er gjennomsnittlig 59 prosent i perioden slik at målet om en andel på over 50 prosent egenfinansiering oppnås i perioden. Gjelden øker betydelig og gjeldsgraden er noe over måltallet.

Økonomiske mål	2016	2017	2018	2019	Snitt 2016-2019	Mål
Netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene	1,8 %	2,0 %	2,8 %	3,3 %	2,5 %	3,0 %
Investeringer, andel egenfinansiering	53 %	44 %	91 %	59 %	59 %	> 50 %
Gjeldsgrad, brutto lånegjeld (ekskl. startlån) i prosent av driftsinntektene	63 %	66 %	62 %	62 %	63 %	< 60 %

Tabell 1.1 Økonomiske mål i perioden 2016-2019

Livskvalitet, velferd og folkehelse

Kommunen skal legge til rette for en aktiv og sunn befolkning, en framtidsrettet tjenesteutvikling med tidlig innsats og tiltak for å fremme egenmestring. Redusert økonomisk handlingsrom krever høy oppmerksomhet på langsiktige tiltak og omstillinger som reduserer ressursbruken.

Hyppigere revurderinger og kortere vedtakstid skal bidra til at tjenesteforholdet tilpasses fortløpende, reduseres og avsluttes når behovet avtar. Gjennom god tjenestekvalitet i barnehage, skole og oppvekstmiljø, skal barn og unge gis et fundament til å bli aktive deltakere i samfunns- og arbeidslivet. Stavanger kommunes satsing på LEVE HELE LIVET og utvikling av velferdsteknologi skal bidra til at eldre mennesker kan ha et aktivt liv og klare seg selv hjemme lengre enn i dag. Folkehelsearbeidet vil involvere frivillig sektor. Økende arbeidsledighet gjør at kommunen vil prioritere veiledning og oppfølging av nye arbeidsledige i sin rådgivning. Den ekstraordinære flyktnings situasjonen vil kreve fleksibilitet og løpende tilpasninger fra kommunens side.

En klimarobust by

Helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyser viser at Stavanger-regionen er sårbar for klimaendringer som følge av globale klimagassutslipp. Nærheten til havet gjør kommunen utsatt fordi bebygde områder og infrastruktur vil kunne trues av stigning i havnivået. Stavanger deltar i flere prosjekter for å kunne håndtere konsekvensene av et endret klima. For å nå klimamålene må det samhandles med nabokommunene og fylkeskommunen, og samarbeidet må følges opp med planer og virkemiddel. Dette handler både om å tilrettelegge for miljøvennlig transport og god folkehelse. Endringene mot mer miljøvennlig transport er startet, utfordringene vil være store i flere år fremover. Areal- og transportplanlegging må samordnes best mulig både lokalt og regionalt.

Verdibevaring

Økonomisk handlingsrom og helhetlig prioritering avgjør hvor raskt vedlikeholdsetterslepet kan reduseres. Finansiering av verdibevarende vedlikehold for hele bygningsmassen må skje over flere perioder. I 2016 er det foreslått en økning på kr 18 mill. Dette trappes opp til 43 mill. i 2019.

En handlekraftig organisasjon

Stavanger kommune skal være en handlekraftig organisasjon som fanger opp og responderer hurtig på behovsendringer, styrer etter fellesskapets interesser og er god på intern og ekstern samhandling. Kommuneorganisasjonen må tilpasses endrede økonomiske rammer de kommende årene. God økonomistyring, effektiv drift og høy gjennomføringsevne må til for å gjenopprette det økonomiske handlingsrommet.

Samfunnsutviklingen og endringer i tjenestebehov vil kreve interne omstillinger. Arbeidet med å sikre nødvendig kompetanse må videreføres. De ansattes kompetanse og jobbengasjement er avgjørende for at

Stavanger kommune skal være en aktiv samfunnsbygger og god tjenesteleverandør.

Tilpasningene vil berøre mange ansatte. Selv om reduksjonen i antall årsverk kan håndteres gjennom naturlig avgang og uten oppsigelser, vil mange oppleve endring i arbeidssituasjonen sin. Rådmannen vil legge til rette for best mulige løsninger for de som berøres.

Stavanger 30. oktober 2015

Inger Østensjø
rådmann

Kristine C. Hernes
direktør økonomi